

# Воєнно-політична топографія

Юлія КЕДРОВСЬКА

**Створюючи ілюзію підтримання миру на Донбасі й постійно намагаючись заповнити світ у своєму «невимовному бажанні» допомогти жителям Сходу України повернутися до нормального повноцінного життя, Російська Федерація цілковито дискредитує заявлений «статус» на практиці, адже її зовнішньополітична тактика красномовно засвідчує протилежне.**

Заблокувавши рішення Постійної ради ОБСЄ щодо розширення мандата та збільшення чисельного складу Місії спостерігачів на двох російських пунктах пропуску 22 жовтня 2014 року, офіційна Москва *de facto* відмовилася надати міжнародному співтовариству можливість здійснювати спостереження уздовж усієї ділянки українсько-російського кордону в межах Донецької та Луганської областей. За твердженням українського МЗС, схвалення такого рішення дало б змогу забезпечити виконання п. 4 Мінського протоколу від 5 вересня 2014 року, котрий передбачає постійний моніторинг та верифікацію з боку ОБСЄ державного кордону між Україною та РФ. Відтак, міжнародні спостерігачі зможуть оцінити ситуацію виключно на двох російських прикордонних пунктах пропуску – «Гуково» та «Донецьк» – до 23 листопада поточного року, адже, за словами представників РФ в ОБСЄ, «розширення Місії призведе до значних витрат», а її ефективність узагалі дуже сумнівна.

Відхиливши пропозицію офіційного Києва та низки західних держав щодо встановлення контролю ОБСЄ над усією ділянкою українсько-російського кордону та, однак, дозволивши Місії працювати ще місяць на своїй території, Кремль, за його словами, зробив своєрідний «жест доброї волі», адже Росія цілковито контролює кордон зі свого боку. Така позиція не тільки виявила небажання Білокам'яної дотримуватися досягнутих домовленостей щодо припинення вогню, а й дала чітко зрозуміти, що схвалені на міжнародному рівні домовленості не мають вагомого значення для її лідерів. Адже, надавши змогу 16 спостерігачам ОБСЄ «оцінювати ситуацію» на ділянці кордону довжиною в 1 кілометр, очільники Кремля й надалі безперешкодно переправлятимуть військові вантажі та живу силу для підтримки терористичних угруповань Донбасу, перетинаючи 298,5 кілометра прикордонної лінії, яку не контролює Державна прикордонна служба з українського боку. Тож, ігноруючи приписи міжнародного права, РФ відверто знущується над представниками Заходу: зрозумівши небажання та, здебільшого, неготовність останніх до

відкритого військового протистояння, Росія розіграє власний сценарій розвитку подій.

**По-перше**, публікуючи щотижневий доповіді стосовно ситуації на українсько-російському кордоні в прикордонних пунктах пропуску «Гуково» та «Донецьк», члени Місії ОБСЄ (котра, до речі, базується в м. Каменськ-Шахтинський Ростовської області РФ) використовують інформацію, надану Прикордонною службою ФСБ Росії. Відтак, ані розміщення російської військової техніки на територію України, ані наявність заборонених вантажів на кордоні не фіксується. Міжнародні спостерігачі доволі часто відзначають «військову активність» українських Збройних Сил, що ведуть бойові дії на тлі цілковитого «затишшя» сепаратистських угруповань. Понад те, сконцентрувавши в районі цих КПП близько 40% усього потоку осіб, котрі бажали перетнути українсько-російський кордон, Кремль тривалий час надавав світові істотну аргументацію для підтвердження «бажання» українських громадян отримати притулок на території РФ.

**По-друге**, згаданий формат діяльності представників ОБСЄ надав змогу російській стороні на міжнародному рівні виправдовувати розміщення на територію України своїх «гуманітарних конвоїв», оскільки, за свідченнями спостерігачів (і дарма, що вони ґрунтувалися на твердженнях російських прикордонників), українські митники просто не інспектували відповідних вантажів. Хоча, згідно із Заявою МЗС України щодо чергового «гуманітарного конвою» РФ від 2 листопада 2014 року, Росія вкотре перемістила його через державний кордон України «без належного запиту щодо отримання офіційної згоди української сторони, без здійснення компетентними органами України необхідних процедур прикордонного і митного контролю, без погодження з Міжнародним Комітетом Червоного Хреста і супроводження вантажу його представниками», а також усупереч усталеній міжнародній практиці, нормам національного законодавства України та приписам раніше досягнутих домовленостей.

Тож присутність ОБСЄ в зоні конфлікту фактично забезпечує ви-

конання одного з найголовніших завдань Москви – створення «гарної картини» подій для західних ЗМІ та надання фіктивних доказів власної налаштованості на ведення переговорів для представників міжнародного співтовариства. І хоча, за словами Голови Державної прикордонної служби України Віктора Назаренка, вітчизняні прикордонники «відновлюють контроль за проблемними ділянками українсько-російського кордону», підписаний 30 жовтня Протокол про спільний із Росією контроль у пунктах пропуску «Куйбишеве» – «Дьяково» та визначені «механізми виходу на спільний контроль у пунктах пропуску «Донецьк» – «Ізварине» і «Матвеев Курган» – «Успенка» не змінять «графіка» перекидання російської зброї та військових через національний кордон у заліснених/степових незаселених районах Донбасу. Така дезорієнтація міжнародної спільноти не тільки зводить нанівець усі намагання вітчизняних високопосадовців об'єктивно подати ситуацію, яка склалася на Сході України, а й дискредитує їхні зусилля щодо подальшого просування на шляху до відновлення миру й стабільності в регіоні.

Міжнародна система безпеки, котра більш як півстоліття формувалася на теренах Європейського континенту, виявилася нездатною витримати умови агресивної війни. Однак Захід, наполягаючи на важливості міжнародних нормативно-правових документів та принципів співіснування держав світу, прагне до збереження штучно створеного «каркаса миру», нехай і ціною стабільності окремих регіонів. Справді, реформатування безпекового простору Єврозв'язі на практиці могло б довести недосконалість установлених режимів на території самих держав-членів ЄС, не кажучи про його «підступи» на зразок України. Проте безапеляційна підтримка її дій може стати причиною нового витка «холодної війни», яка, з огляду на нинішню ситуацію, так і не завершилася. Тож небажання європейців знову опинитися сам на сам із військовою машиною Москви змушує офіційний Київ в односторонньому порядку забезпечувати оборону «східного флангу» всього цивілізованого сві-

ту. Недарма анонсований урядом 5 вересня проект «Стіна» Прем'єр-міністр України Арсеній Яценюк згодом назвав «Європейським валом», котрий має гарантувати першу лінію захисту на вітчизняному кордоні з РФ і, відповідно, на східному рубежі всього континенту.

Форсований процес облаштування ділянок українсько-російського кордону, які знаходяться поза зоною сум'якту (в межах Чернігівської, Сумської та Харківської областей, а також частково в усіх північних районах Луганщини), теоретично має зупинити потік нелегальних мігрантів, перешкодити просуванню диверсійних груп, переміщенню контрабандних товарів, зброї та радіоактивних матеріалів. Окрім того, встановлення контролю на східних рубежах має наближити нашу державу до бажаного введення безвізового режиму з Європейським Союзом. Інше питання – коли українська сторона матиме змогу забезпечити ту частину кордону, рух через яку сьогодні регулюють представники так званих ЛНР та ДНР.

За словами вітчизняних високопосадовців, система сучільних ровів, контрольно-слідових смуг і бетонних укріплень (у комплексі з засобами оптико-електронного спостереження й навігації) повинна перешкоджати руху транспортних засобів й автомобілів із території Російської Федерації. Однак пропоновані засоби захисту навряд чи вистоять під натиском авіації та масованим наступом важкої техніки супротивника. Ймовірніше, вони відіграватимуть роль своєрідного «психологічного засобу тиску», адже стануть істотною перешкодою під час перетину раніше навіть неделімітованого міждержавного кордону. Світова практика використання таких споруд яскраво свідчить про необхідність чималого матеріального ресурсу для їхньої експлуатації й постійного контролю за ними. Ані «Зелена лінія», встановлена між північною та південною частинами Кіпру 1964 року, ані «Великий американський пунктир» (що простягнувся вздовж 900 кілометрів державного кордону між США та Мексикою), ані ізраїльські укріплення на Західному березі ріки Йордан чи прикордонні споруди в індійському штаті Джамму і Кашмір нездатні сповна забезпечити контрагентів від взаємного проникнення на їхні території небажаних суб'єктів та груп.

Винятками хіба що можуть вважатися так звана Марокканська стіна та мережа фортифікаційних споруд, зведених на кордоні між КНДР та Південною Кореєю. Перше укріплення з'явилося в 1981–1987 роках під час конфлікту щодо Західної Сахари: з метою забезпечення своїх

рубежів від нападів загонів фронту «ПОЛІСАРІО» (діяльність якого офіційний Рабат вважає терористичною), марокканці звели 2 700 кілометрів насипів, піщаних, кам'яних і дротяних перепон, розміщених у шість рядів. Висота перешкод сягає трьох метрів, а паралельно до «Марокканської стіни» тягнеться найдовше мінне поле у світі.

Лінія розмежування Корейського півострова, яка пролягає по 38-й паралелі, ймовірно, є наймілітаризованішою ділянкою Земної кулі: на додаток до посиленої варти, тунелів та укріплень, розміщених уздовж усього кордону, обидві сторони (кожна зі свого боку) звели штучні схили й насипи, котрі є майже нездоланною перешкодою, навіть у разі відкритого збройного конфлікту.

На жаль, в українському випадку такого ефекту поки що досягти не вдасться. І не лише через відсутність контролю над державним кордоном. Неможливість опанувати ситуацію полягає у розгортанні протистояння всередині самої держави та, найголовніше, варіативності наявної «зони нестабільності». Відтак, закономірно, що ключовим каталізатором діяльності Києва в регіоні є бажання відновити легітимну владу на підконтрольних терористам територіях і забезпечити повноцінне існування їхніх жителів.

Згідно зі схваленням 16 вересня Законом України № 1680-VII «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей», протягом трьох років у визначених Верховною Радою України районах, містах, селищах і селах цих регіонів має бути запроваджено тимчасовий порядок організації місцевого самоврядування й діяльності органів місцевої влади. Трансформації системи управління «на місцях» повинні стати відповідною точкою «для якнайшвидшої нормалізації обстановки, відновлення правопорядку, конституційних прав і свобод громадян, створення умов для повернення жителів до вимушено залишених місць постійного проживання», відновлення життєдіяльності у визначених населених пунктах та розвитку цих територій. Однак нині так і залишається загадкою перелік цих «окремих районів Донецької та Луганської областей». І це питання набуває особливої актуальності з огляду на необхідність установлення на згаданій території ще й так званої буферної зони.

Згідно з текстом Мінського меморандуму, підписаного за результатами роботи Тристоронньої контактної групи у складі представників України, РФ та ОБСЄ 20 вересня 2014 року, сторонам забороняється розміщення важких озброєнь і

## Документ

Підписавши 30 жовтня Зобов'язуючий Протокол щодо умов постачання газу з Російської Федерації в Україну на період із листопада 2014 року по 31 березня 2015 року, ЄС, Україна та РФ документально закріпили ціну та умови поставок «блакитного палива» на територію нашої держави.

Згідно з документом, ціна на газ для України до кінця поточного року становитиме 378 дол. США за 1 тис. куб. м, а з 1 січня до кінця першого кварталу 2015 року – 365 дол. США. Ці показники обраховуватимуться залежно від обсягу знижки експортного мита, що надає уряд РФ. Хоча, за словами українського керівництва, зниження вартості газу пов'язано з падінням світових цін на нафту.

Протокол передбачає, що постачання природного газу в Україну здійснюватиметься після його оплати. ВАТ «Газпром» відмовилося від застосування положення «бери або плати» та зобов'язалося в повному обсязі оплатувати транзитні послуги, надані українською стороною, перераховуючи кошти на банківський рахунок НАК «Нафтогаз України».

Без упередження щодо рішення стосовно остаточного врегулювання боргу, яке має бути винесено Арбітражним інститутом Стокгольмської торгової палати, сторони домовилися про перерахування «Нафтогазом» 3,1 млрд. дол. США на рахунок «Газпрому» за газ, поставлений Україні в листопаді–грудні 2013-го та квітні–червні 2014 року: 1,45 млрд. дол. США – перед першою поставкою природного газу в 2014 році (що є її необхідною передумовою), а решту суми (1,65 млрд. дол. США) – до 31 грудня 2014 року. Причому в межах цього графіка платежів розрахунки базуватимуться на ціні природного газу в 268,5 дол. США за 1 тис. куб. м. Такі умови гарантуватимуться з боку ЄС.

Уже наступного дня після підписання згаданого Протоколу на засіданні уряду було оголошено про розробку проекту з будівництва додаткового газогону-інтерконектора між Україною і Польщею, котрий дасть можливість нашій державі отримувати додаткові 80 млн. куб. м газу на день і таким чином купувати весь необхідний обсяг палива у ЄС. Окрім того, Міністерство енергетики та вугільної промисловості України спільно з НАК «Нафтогаз України» мають у найкоротший термін подати умови публічного конкурсу із залучення інвесторів із Євросоюзу та США до експлуатації та модернізації української ГТС і мережі газосховищ.

Ю. Ц.

важкої техніки «в районі, обмеженому певними населеними пунктами» (п. 5). Крім того, протягом доби з моменту прийняття Меморандуму сторони мали відвести засоби ураження калібром понад 100 міліметрів від лінії зіткнення на відстань не менш ніж 15 кілометрів із кожного боку, зокрема з населених пунктів, що дало б можливість створити зону припинення застосування зброї шириною не менше 30 кілометрів – так звану зону безпеки (п. 4). Тож виходить, що на території Донецької та Луганської областей мало б бути створено два анклавів з особливим статусом: один – відповідно до українського законодавства, другий – на основі домовленостей із Росі-

єю та терористичними угрупованнями. Проте незрозуміло, як відмовуватимуться ці території, чи збігатимуться географічно і яким чином забезпечуватимуться. І головне – чи можливе загалом утілення таких заходів на практиці за умов подальших бойових дій із боку терористів?

Якщо врахувати той факт, що буферною зоною, зазвичай, вважається район, територіально виокремлений для утримання двох або більше місцевостей на відстані одна від одної з певних причин, не зрозуміло, куди подінуться сотні сіл і містечок, котрі потраплять у межі такого «безпечового поясу». Міжнародна практика свідчить, що найефективнішим механізмом за-

стосування буферних зон є їхня цілкова демілітаризація. Щоправда, розуміння цінності життя і недоторканності пересічних громадян, котрі опиняються «замкненими» всередині цієї території і за великим рахунком відіграють роль живих щитів, перестороги для однієї й для другої сторін конфлікту. В реаліях України життя мирного населення в зоні контролю терористів не є для них недоторканим... Жертви стали звичними... А до того ж, створювана «буферна зона» також має стати своєрідним «полем битви» для розвідувально-диверсійної війни – тимчасовим фактичним прикордонням між Україною і нелегальними квазідержавними утвореннями,

10

# Піднятися з руїни

Алла ПАВЛЕНКО

## Про жителів Донбасу

Про Луганщину сьогодні кажуть так: українська територія й «ЛНР». Але область поділена не лише територіально. Поділилося населення. І хоча проросійськи налаштованих громадян останнім часом стало набагато менше, кількість скривджених, розгублених і принижених людей зросла. А це заважає багатьом із них сприймати те, що відбувається, реально, адекватно й з погляду здорового глузду.

Багато з тих, хто беззастережно прагне жити в складі єдиної України й жодних «вільних республік» не визнає, змушені були виїхати з територій, захоплених бойовиками, в інші регіони країни. Не можна виключати, що хтось уже не повернеться на Луганщину, але більшість з великими надіями чекає такої нагоди. Саме патріотично налаштовані до України жителі Донбасу стануть основними провідниками відродження економіки й громадського життя східного регіону в складі держави. Серед тих, хто залишався й залишається на території, захоплених бойовиками й підрозділами російської армії, є «ідейні» супротивники української державності, а є «нейтральні» жи-

тели. Перші підтримували й підтримують незаконні військові формування бойовиків у своїх регіонах, зустрічали й зустрічають російські танки й не змінюють своєї риторики, побудованої на фразах із пропагандистських російських телевізійних програм про хунту, фашистів, карателів тощо. Але найчисленнішу групу становлять люди, готові жити за будь-якої влади, «аби тільки не стріляли». Експерти вважають, що на відновлення всіх сфер життя суспільства й економіки регіону потрібно багато років. І в цьому аспекті обивателів Донбасу важливо розуміти, який шлях принесе стратегічну вигоду регіону: розвиток у складі України чи спроба створення самостійного державного утво-

## Сказано!

Явка на нинішніх парламентських виборах у Луганській області була низькою – 32,8%. Але результати голосування виявилися дуже промовистими.

– Уперше від часу взяття області під повний контроль Партією регіонів проукраїнські, проєвропейські сили набрали майже третину голосів, – заявив **голова Луганської ОДА Геннадій МОСКАЛЬ**.



Спільний результат Блоку Петра Порошенка, Народного фронту, Радикальної партії Ляшка та партії «Об'єднання Самопоміч» становить 29,95%.

рення. Третій варіант, пов'язаний із входженням до складу Російської Федерації, не розглядаємо, тому що керівництво Росії чітко дало зрозуміти: ще один депресивний регіон брати на тривале утримання «братня» держава наміру не має.

## В українській Луганщині зерна досить

Патріотично налаштовані аграрії відмовилися від державних компенсацій, враховуючи складну економічну ситуацію в країні.

Загальна площа території Луганської області, яка перебуває під контролем України, – 20 тис. 532 кв. км. Самопроголошена «ЛНР» контролює менше третини площі – 6 тис. 152 кв. км. На її території залишилося 8% сільського господарства регіону, притому що сільгоспвиробники окупованих земель ще й зазнали великих збитків через проведення бойових дій. Скажімо, якщо взяти рослинництво, то «ЛНР»

має лише 90 тис. га сільгоспугідь, тоді як загальна кількість орних земель, розташованих на території, контролюваній українською стороною, становить 1 млн. 240 тис. га. Військових зіткнень тут здебільшого не відбувалося. Крім того, уся сировина переважно залишилася в українській Луганщині й усі провідні харчові підприємства переробки зокрема. Це Біловодський, Айдарський, Кременський, Старобільський молокозаво-

ди. Що стосується таких виробництв у Попаснянському районі й Станично-Луганському, які сьогодні належать Україні, то вони постійно перебувають на лінії вогню, і процес поновлення виробництва з низки причин тут ускладнений.

Цього року сама природа розпорядилася так, щоб луганські аграрії компенсували свої втрати, спричинені проведенням АТО. Такого врожаю Луганщина не збирала десять років.

підконтрольними російським силовикам і найманцям.

Схожий формат «примирення» противників свого часу не виправдав себе ані в Абхазії, ані в Придністров'ї. І сподіватися на те, що частина Донбасу з легкістю перетвориться на таку собі «Зону ахімси»<sup>1</sup>, певно, не варто. Яскравим прикладом існування буферної смуги всередині держави нині є лінія відмежування Східного Єрусалиму, створена Ізраїлем. Такий «санітарний кордон» практично зробив життя місцевого населення залежним від усіляких дозволів та перевірок із-

раїльтян. І його існування вже давно не сприймається як тимчасовий запобіжний захід, адже лінії укріплень оновлюються й зміцнюються чи не щороку.

Буферна зона – бездоганий спосіб «заморожування» конфлікту на Донбасі. А його перетікання в латентну фазу «по той бік» визначеного кордону – крок до здійснення задумів Москви. Ураховуючи результати попередньої роботи спостерігачів ОБСЄ, можна припустити, що їм навряд чи вдасться встановити дієвий контроль над цією територією. Тож, від-

межувавши буферну зону за таких умов, Україна, певно, ніколи не позбудеться встановленого «поясу безпеки» в майбутньому: необхідне для цього рішення ОБСЄ не матиме консенсусного схвалення, адже ветуватиметься РФ, а «настрої» населення Сходу України відіграватимуть роль постійно дестабілізуючого чинника політичної, економічної й соціальної ситуації всередині нашої держави, котрий може доволі інтенсивно застосовуватися Росією. А вона вже має чималий досвід використання таких «комбінацій».

<sup>1</sup> Створення Зони ахімси чи Зони миру – політична програма, що передбачала розширення «повністю демілітаризованої зони ненасильства» спочатку на Тибет, а потім – і на всю Земну кулю (запропонована Далай-Ламою XIV 1987 року).

І погодні умови склалися сприятливо, і самі аграрії боролися за кожний центнер. У підсумку середня врожайність зернових культур із урахуванням пізніх досягла 32,5 ц з га – це на 10,5 ц з га більше, ніж торік. Загалом Луганщина вже збрала близько 1 млн. 400 тис. тонн зернових культур, і збирання триває. За врожайністю, до речі, область вийшла на середні показники по Україні. Зерна українській Луганщині вистачить до наступного року: необхідно близько 100 тис. тонн, а його більше. Тепер постає питання, як вигідно його реалізувати.

– Ми попросили галузеве міністерство посприяти нам у розв'язанні проблеми із закупівлею врожаю, – розповідає заступник директора департаменту агропромислового розвитку облдержадміністрації, в. о. директора департаменту Любов Безкоровайна. – Річ у тому, що через побоювання обстрілів і перевірок на блокпостах до нас практично перестали приїжджати зернотрейдери. Сьогодні відсутність реалізації врожаю – основна проблема. Цьогоріч зібрано близько 900 тис. тонн пшениці. А основні потужності з переробки (борошномельні) опинилися на окупованій території. Зазвичай до 400 тис. тонн урожаю, практично половину, закупували ці переробні підприємства. Ми експортували саме продукти переробки. Нині такої можливості немає. Безумовно, значною підмогою в реалізації продукції є Аграрний фонд. У рамках форвардних закупівель 2014 року наші товаровиробники уклали договори на 95 тис. тонн зерна. Тепер ці договори ми успішно переоформили.

На думку Любові Безкоровайної, для підтримки сільгосптоваровиробників необхідно відновити державні цільові програми. За розрахунками фахівців, луганським аграріям нині потрібно близько 30 млн. грн. Сюди входять компенсація процентної ставки за утримання ВРХ в особистих підсобних господарствах, реконструкція ферм тощо. Тобто необхідна державна підтримка. Крім того, луганські аграрії акцентують увагу

уряду на такому питанні: з огляду на те, що через АТО Луганщина є зоною ризикованого землеробства, слід розробити особливий режим із забезпечення паливно-мастильними матеріалами.

– Сільгоспвиробникам сьогодні не доплачено 4,2 млн. грн. компенсацій, – пояснює Любов Безкоровайна. – Нам обіцяно, що ці суми будуть закладені в розрахунки казначейства й виплачені. Сподіваємося, так і буде. Проте ситуація в країні дуже складна. Патріотично налаштовані аграрії розуміють, що нині кошти здебільшого йдуть на визволення Донбасу, зокрема Луганської області. У зв'язку з тим, що в області цьогоріч через бойові дії, мінування не зібрано 22 тис. тонн ранніх зернових, зокрема на підконтрольній Україні території (Новоайдарський, Кременський райони), сільгосптоваровиробники відмовилися від державних компенсацій за ці наділи. Кажуть, у цьому разі мир важливіший за гроші.

Мимоволі виникає запитання, чи буде забезпечена хлібом окупована частина області. «Міністр» аграрної політики «ЛНР» нещодавно заявив, що «республіці» досить 20 тис. тонн зерна. Із яких розрахунків названа ця цифра, він не пояснив. Але навіть не фахівець у галузі економіки засумнівається в цих розрахунках. На окупованій території регіону залишилася більша частина населення області – 64%. Якщо потреби української сторони близько 100 тис. тонн, то скільки потрібно тим, хто перебуває під контролем бойовиків? Також слід врахувати, що при формуванні балансу споживання зерна під потребу враховується наявність великих хлібопекарських підприємств, а також середніх, дрібних товаровиробників. Українська влада залишилася саме на тій території, де розвинене середнє підприємництво, досить фермерських господарств, які виробляють зерно й випікають хліб.

– Ресурсами ми забезпечені, – уточнює Любов Безкоровайна. – На нашій території залишилася основна сировина: молоко, м'ясо, зерно, соняшник і всі потужності з його переробки. Тоб-

то експортний потенціал ми маємо. Чого справді шкода, так це трьох великих підприємств із переробки м'яса, які залишилися в Краснодоні й Луганську.

Попри складність ситуації, нині засіяно до 250 тис. га без урахування земель окупованої території.

## День

### 15 листопада – Міжнародний день філософії

«Вибори» 2 листопада з подальшою «коронацією» терористів № 1, погодьмося, були очікуваними й навіть доволі закономірними. Терорист – людина слова: дав слово і забрав. Мінський протокол виявився нікчемним. А вибори – заохочені Кремлем. Тим більше, під прикриттям його танків, кулеметів, «градів» та іншого смертоносного «добра». Нічого не завадило дати картинку черг до виборчих дільниць. А як могло бути інакше? Адже на підконтрольній території залишилися власне сепаратисти й решта – зневірені та залякані страшною дійсністю люди. Здебільшого без засобів до існування, нездатні ввійхати, старі, немічні, обдурені. Градус ненависті зашкалює: «на нас забили, заб'ємо й ми».

Уявіть, як нема електрики, то нема й інформації. Навіть якби вони й хотіли розібратися, хто їх використав і хто зруйнував їхнє життя, зробити цього неможливо. А кулі – ось вони летять, снаряди – ось вони руйнують... Хто це робить? А їм, кажуть, нема різниці, винна влада! – одна відповідь на всі запитання. А хто на цій території влада? Вони сподіваються, що тепер не стрілятимуть, захистять і дадуть дешеві харчі. Ось така «філософія».

Яка за цих умов лінія поведінки української влади має шанс бути продуктивною? Як у темряві на мінному полі.